

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
“ІСТОРІЯ ТА КУЛЬТУРА АРАБСЬКИХ КРАЇН”
(для бакалаврів)**

Київ 2008

Підготовлено доцентом кафедри арабістики *Н. Н. Юсеф*

Затверджено на засіданні кафедри арабістики (протокол № 9 від 12.09.07)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

МАУП

Юсеф Н. Н. Методичні матеріали щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Історія та культура арабських країн” (для бакалаврів). — К.: МАУП, 2008. — 16 с.

Методична розробка містить пояснювальну записку, самостійну роботу за окремими модулями та темами дисципліни “Історія та культура арабських країн”, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2008

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Мета самостійної роботи студента — закріпити поняття і категорії дисципліни “Історія та культура арабських країн”, її принципи, логіку, структуру, методи, позиції методології, засвоєні на лекціях курсу, і вміти їх практично застосовувати.

Основні завдання курсу:

- закріпити у молодіжній студентській аудиторії знання, що полягають у вивченні географії, історії, антропології, національних традицій, мови, літератури, культури, ментальності, релігії, сім'ї, свят, побуту, господарства тощо;
- навчити студентів аналізувати проблемні питання щодо історичних передумов виникнення та еволюції давніх цивілізацій, держав та культур на Близькому та Центральному Сході;
- забезпечити знаннями методології курсу;
- забезпечити студентів-країнознавців рекомендаціями щодо систематичної роботи з різноманітною літературою, джерелами інформації для вивчення запропанованого предмету: архівними документами, енциклопедіями, довідниками, статистичними збірниками, науковими монографіями та статтями, навчальними посібниками та підручниками, джерелами картографічної інформації, періодичними виданнями, науково-популярною літературою тощо;
- навчити студентів аналізувати проблемні питання історичних передумов виникнення давніх цивілізацій, держав і культур на Близькому Сході.

Самостійна робота за окремими модулями і темами містить ключові поняття та терміни, питання для самоконтролю, теми рефератів та питання для обговорення.

САМОСТІЙНА РОБОТА
ЗА ОКРЕМИМИ МОДУЛЯМИ ТА ТЕМАМИ
дисципліни
“ІСТОРІЯ ТА КУЛЬТУРА АРАБСЬКИХ КРАЇН”

Змістовий модуль I. Історія та культура з найдавніших часів до VII ст. н. е.

Тема 1. Теорія походження арабів та історичні передумови виникнення і розвиток арабської державності та культури до н. е. та у I тис. нової ери, визначення періодизації. Історіографія та проблеми вивчення

Підстави утворення арабської держави та встановлення стосунків з навколишніми країнами. Сабейська держава і причини її занепаду. Утворення чотирьох арабських царств: Маїн, Саба, Катабан і Хадрамаут. Військова кампанія імператора Александра Македонського з метою завоювання тогочасної Аравії. Населення та давні традиції. Антропологічна характеристика тощо.

Література [1–4; 17; 29;30; 35; 37; 40; 42; 56; 57]
<http://www.fundarabist.ru>

Тема 2. Хім'яритська доба історії розвитку арабської культури та державності

Події від часу виникнення Хім'яритської держави та її занепаду до появи арабо-мусульманської держави. Поширення Християнства на Аравійському півострові за часів правління імператора Константина Великого (306–337 рр. н. е.). Захоплення Персією Південної Аравії. Кінець існування незалежного Ємену. Військові дії сасанідів проти Візантії. Країни Північної Африки: територія, населення, економіка і культура. Сирійсько-Палестинський регіон. Аравія: територія, населення, розвиток економіки, міста. Виникнення суспільних організацій арабів: структура, ієрархія. Підстави майнового поділу. Розвиток культури. Релігійні вірування часів джагілія та ідолопоклонництва.

Література [1–4; 17; 29; 30; 35; 37; 40; 42; 56; 57]
<http://www.fundarabist.ru>

Ключові поняття та терміни	
<ul style="list-style-type: none"> • теорія походження арабів • арабська державність • арабська культура • періодизація • арабські царства • населення 	<ul style="list-style-type: none"> • характеристика Хім'яритської доби • характеристика Аравійського півострова • характеристика Сирійсько-Палестинського регіону • виникнення суспільних організацій арабів

Питання для самоконтролю

1. Предмет, методологія, структура, мета і значення курсу “Історія та культура арабських країн”.
2. Історіографія та джерелознавство щодо вивчення проблем арабської історії та культури.
3. Поняття світової історії та роль у ній східних народів.
4. Поняття та основні чинники і форми цивілізації.
5. Шляхи та етапи розвитку східних культур і держав.
6. Колиска всесвітньої історії.
7. Долина Нілу і Месопотамія.
8. Єгипет і Ассиро-Вавилонія.
9. Історичні та географічні передумови виникнення цивілізацій на Сході та в Африці.
10. Особливості й будова традиційних культур.
11. Особливості менталітету східної людини.

Теми рефератів

1. Сучасні арабські держави: геополітичне розташування, економіка, державний устрій, міжнародне співробітництво та культура.
2. Історичні відомості: основні етапи етнічної історії та походження арабів.
3. Географічне розташування та природно-кліматичні умови арабських країн.
4. Теорія походження арабів.
5. Населення та давні традиції.
6. Антропологічна характеристика арабів.
7. Історичні передумови виникнення і розвиток культури та державності арабського народу до н. е. — VII н. е.
8. Сабейська держава і причини занепаду.

9. Утворення чотирьох арабських царств: Маїн, Саба, Катабан і Хадремаут.
10. Військова кампанія імператора Александра Македонського з метою завоювання тогочасної Аравії.
11. Події від часу виникнення Хім'яритської держави та її занепаду до появи арабо-мусульманської держави.
12. Поширення релігій на Аравійському півострові за часів правління імператора Константина Великого (306–337 рр. н. е.).

Питання для обговорення

1. Теорія походження арабів.
2. Населення та давні традиції.
3. Історичні передумови виникнення і розвиток культури та державності арабського народу до н. е. — VII н. е.

Змістовий модуль II. Початок ісламської доби історії та культури в період існування Арабського халіфату

Тема 3. Історія появи, головні принципи та умови поклоніння релігії Ісламу

Життя пророка Мугаммеда. Мекканський та мединський періоди історії Ісламу. Одкровення. Структура та написання Кур'ану та її упорядкування (*mushaf*). Виникнення *шиїзму*. “Священна війна”. Поняття і тлумачення *джигаду*.

Акабінські переговори. *Мірадж* (піднесення). Переселення пророка Мугаммеда з Мекки до Медини — *Гіджр*. Початок ісламського літочислення.

Угода про перемир'я. Мугаджири та Енсари. Причини війни під проводом пророка Мугаммеда. Дозвіл на здійснення джигаду. Бедирська, Угутська, Хендекська битви. Шегіди: поняття та значення. Гудейбінська угода. Здобуття міста Хайбер. Договір мугаджирів з мекканцями. Відвідування Ка'бе. Здобуття Мекки. Особливості війн. Поширення релігії Ісламу. Перше паломництво до Ка'бе. Прощальний Гадж пророка. Місце релігії Ісламу в історії людства та її значення. Християнські мотиви в релігії Ісламу. “Золотий час” в історії релігії Ісламу. Підстави переселення мусульман на чолі з пророком Мугаммедом з Мекки до Медини. Медина: географічне розташуван-

ня, населення, релігійні вірування. Створення релігійної общини віруючих: склад, структура, ієрархія. Боротьба мусульман Медини і Мекки, завоювання навколишніх територій та племен. Перенесення релігійного центру Ісламу до Мекки. Поширення релігії на весь Аравійський півострів.

Література [1–4; 17; 29; 30; 35; 37; 40; 42; 56; 57]
[http:// www.fundarabist. ru](http://www.fundarabist.ru)

Тема 5. Причини утворення арабо-ісламської держави та халіфату

“Золотий час” або період керування праведних халіфів. Ар-Рідда. Остаточне підкорення всіх арабських народів. Арабські завоювання на Близькому та Центральному Сході, Африці та Європі. Управління завойованими територіями: адміністративний поділ, ієрархічна система, відносини з місцевим населенням та аристократією, система оподаткування. Відносна автономія та самоврядування регіонів. Поширення релігії на завойованих територіях. Виникнення суперечностей в арабському суспільстві. Хариджити і шіїти: їх боротьба проти халіфського уряду та її наслідки.

Література [1–4; 17; 29; 30; 35; 37; 40; 42; 56; 57]
[http:// www.fundarabist. ru](http://www.fundarabist.ru)

Тема 6. Утворення і розвиток халіфату Омейядів та Аббасидів: політичний, соціально-економічний устрій

Поширення шіїзму в Ірані. Послаблення та занепад халіфату. Фатимідський халіфат: утворення, внутрішня і зовнішня політика, економічний розвиток.

Стосунки з європейськими країнами. Причини послаблення та занепаду Фатимідського халіфату. Хрестові походи. Монгольські напади тощо.

Література [1–4; 17; 29; 30; 35; 37; 40; 42; 56; 57]
[http:// www.fundarabist. ru](http://www.fundarabist.ru)

Тема 7. Виникнення держави тюрків-сельджуків на Близькому Сході та стосунки з Арабським халіфатом

Причини виникнення та географічне розташування. Соціально-економічний і політичний устрій сельджукської держави на початку

її утворення. Іслам та його значення як ідеології у всесвітній історії, його вплив на культуру, духовне життя народів. Держави Данишмендів, Караханідів, Ак-коюнлулар, Кара-коюнлулар в Азербайджані.

Література [1–4; 6; 17; 29; 30; 35; 37; 40; 42; 56; 57]

Тема 8. Історія розвитку Арабського халіфату та його міжнародні відносини. Утворення і розбудова Османської держави. Кінець існування Арабського халіфату

Періодизація історії та міжнародні відносини Арабського халіфату: джерелознавство, історіографія та проблеми вивчення. Причини утворення Османської держави та її розвиток.

Монгольські походи під проводом володаря Тимурленге на початку XIV ст.

Здобуття тюрками-османами Константинополя у 1453 р. і кінець існування Візантійської імперії. Причини занепаду Арабського халіфату та подальший розвиток арабських країн.

Література [1–4; 6; 17; 29; 30; 35; 37; 40; 42; 56; 57]

[http:// www.fundarabist. ru](http://www.fundarabist.ru)

Ключові поняття та терміни	
<ul style="list-style-type: none">• релігія Іслам• періоди історії релігії Ісламу• арабо-ісламська держава• халіфат• розвиток халіфату Омейядів та Аббасидів	<ul style="list-style-type: none">• хариджити і шиїти• Сельджукська держава• Османська держава• монгольські походи

Питання для самоконтролю

1. Роль шумерів та аккадців в історії Вавилонської держави (II тис. до н. е.).
2. Виникнення Ассирійської держави та її занепад.
3. Стародавні східносередземноморські країни: Фінікія та Сирія.
4. Палестина у I тис. до н. е. та її культура.
5. Виникнення давніх держав у Єгипті та Межиріччі.
6. Історія Єгипту доби Нового та Пізнього царств.
7. Виникнення Давньоєгипетської держави.
8. Причини будівництва пірамід.

9. Занепад і відродження Єгипетської держави у другій половині III ст. до н. е.
10. Соціально-економічний розвиток Стародавнього Єгипту: особливості виробництва і торгівля. Релігія і культура.
11. Періодизація історії Стародавньої Месопотамії.
12. Урбанізація території, виникнення міст, писемності та роботодавництва.
13. Загальні відомості про історію Хетського, Фригійського та Лідійського царств.
14. Історичні передумови виникнення і розвиток арабської державності.
15. Історія створення цивілізації та держав на Близькому Сході.
16. Природно-кліматичні умови. Розвиток економіки, політичний та державний устрій арабських країн.
17. Контакти арабських країн з іншими культурами.
18. Завоювання країн регіону імператором Александром Македонським.
19. Наука, мистецтво, релігія та філософська думка в арабських державах.
20. Ліга арабських країн.
21. Релігійні вірування жителів арабських країн.
22. Народне мистецтво арабського народу.
23. Фольклор у пісенно-музичній творчості арабських народів.
24. Сучасний стан арабського суспільства (міжетнічний, міжконфесійний тощо).
25. Лінгвістична характеристика арабського народу.
26. Географічна класифікація арабського народу.
27. Релігія та духовна культура арабського народу.

Теми рефератів

1. Природно-кліматичні умови. Розвиток економіки, політичний та державний устрій арабських країн.
2. Релігійні вірування жителів арабських країн.
3. Характеристика Ліги арабських країн.
4. Географічна класифікація арабського народу.
5. Сучасний стан арабського суспільства.

Питання для обговорення

1. Контакти арабської культури з іншими світовими культурами.

2. Релігія та духовна культура арабського народу.
3. Народне мистецтво арабського народу.
4. Наука, мистецтво, релігія та філософська думка в арабських державах.

Змістовий модуль III. Арабський світ у XX–XXI ст.: історія, культура, економіка та міжнародні відносини

Тема 9. Арабські країни у XX столітті: загальна характеристика, проголошення державної незалежності, політичний устрій, міжнародні відносини (Алжир, Бахрейн, Коморські острови, Джибуті, Єгипет, Ірак, Йорданія, Кувейт, Ліван, Лівія, Мавританія, Марокко, Оман, Палестина, Катар, Саудівська Аравія, Сомалі, Судан, Сирія, Туніс, ОАЕ та Ємен)

Історичний нарис. Боротьба арабських народів за звільнення від колоніальної залежності та проголошення незалежних держав. Геополітичне розташування. Державно-політичний устрій. Демографічні особливості. Природа та економіка. Культура та релігія. Література, проза, поезія, Кур'ан. Міжнародні відносини. Ліга арабських країн тощо.

Література [1–4; 17; 29; 30; 35; 37; 40; 42; 56; 57; 72]
<http://www.fundarabist.ru>

Тема 10. Арабо-Ізраїльська війна: історія, причини, шляхи розв'язання конфлікту

Історичний нарис та передумови конфлікту. Суецька криза у 1956 р. та її наслідки. Утворення Палестинського руху опору (ПРО). Арабо-Ізраїльська війна у 1967 і 1973 р., громадянська війна в Йорданії. Кемп-Девідський процес та укладання мирного договору. Початок мирного процесу в 1990-х роках. Арабо-ізраїльський діалог.

Література [60–71] <http://www.fundarabist.ru>
<http://www.middleeast.narod.ru/>

Тема 11. Арабська культура

Духовне життя. Традиційні, релігійні та державні (політичні) свята. Фольклор у пісенно-музичній творчості. Сімейне життя: весілля,

виховання дитини — педагогіка. Лінгвістична характеристика арабського народу. Національна та сучасна музика, танці: танець живота “belly dance” та інші. Мистецтво. Господарство тощо.

Література [1–4; 17; 29; 30; 35; 37; 40; 42; 56; 57; 72]
<http://www.fundarabist.ru>

Тема 12. Сучасний стан арабських країн

Географічна класифікація арабських країн. *Західна Азія та Аравійський півострів*: Бахрейн, Йорданія, Ємен, Ірак, Катар, Кувейт, Ліван, Об'єднані Арабські Емірати, Оман, Саудівська Аравія, Сирія. *Північна Африка*. Держави Алжир, Єгипет, Лівія, Марокко та ін. Сучасне арабське суспільство. Урбанізація. Конфесійна та етнічна характеристика арабомовних народів. Араби у світі.

Література [1–4; 17; 29; 30; 35; 37; 40; 42; 56; 57; 72]
<http://www.fundarabist.ru>

Ключові поняття та терміни	
<ul style="list-style-type: none">• державна незалежність• політичний устрій• економіка незалежних держав• міжнародні відносини• Суецька криза	<ul style="list-style-type: none">• Арабо-Ізраїльська війна• громадянська війна в Йорданії• Кемп-Девідський процес• арабо-ізраїльський діалог• арабська культура• традиційні, релігійні та державні (політичні) свята

Питання до самоконтролю

1. Суецька криза у 1956 р. та її наслідки.
2. Утворення Палестинського руху опору (ПРО).
3. Арабо-Ізраїльська війна у 1967 і 1973 р., громадянська війна в Йорданії.
4. Кемп-Девідський процес та укладення мирного договору.
5. Початок мирного процесу в 1990-х роках. Арабо-ізраїльський діалог.
6. Сучасне арабське суспільство.
7. Урбанізація.
8. Конфесійна та етнічна характеристика арабомовних народів.
9. Араби у світі.
10. Література.

11. Проза.
12. Поезія.
13. Кур'ан.
14. Духовне життя.
15. Традиційні, релігійні та державні (політичні) свята.
16. Сімейне життя: весілля, виховання дитини — педагогіка.
17. Лінгвістична характеристика арабського народу.
18. Національна кухня.
19. Джигад.
20. Гіджр.
21. Гадж.
22. Мірадж.
23. Встановлення дипломатичних стосунків України з арабськими державами в 1991–2007 рр.

Теми рефератів

1. Встановлення дипломатичних стосунків України з арабськими державами в 1991–2007 рр.
2. Традиційні, релігійні та державні (політичні) свята.
3. Сімейне життя: весілля, виховання дитини — педагогіка.
4. Характеристика сучасного арабського суспільства.
5. Арабське мистецтво.

Питання для обговорення

1. Географічна класифікація арабських країн.
2. Сучасний стан арабських країн.
3. Сучасна арабська культура.
4. Встановлення дипломатичних стосунків України з арабськими державами в 1991–2007 рр.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Крижанівський О. П.* Історія Стародавнього Сходу. — К., 2000. — 592 с.
2. *Рубель В. А.* Історія Середньовічного Сходу. — К., 2002. — 736 с.
3. *Плани та методичні рекомендації до семінарських занять з курсу “Історія країн Азії та Африки в середні віки” для студентів історичного факультету / Упоряд. В. А. Рубель.* — К.: ВПЦ “Київський університет”, 1997. — 16 с.
4. *Програма курсу “Культура середньовічного Сходу” для студентів історичного факультету / Упоряд. В. А. Рубель.* — К.: ВПЦ “Київський університет”, 1997. — 24 с.
5. *Кримський А. Ю.* Твори. Сходознавство. — К., 1974. — Т. 4. — 640 с.
6. *Кримський А. Ю.* Історія Туреччини. — К., 1997.
7. *Халимоненко Г. І.* Історія турецької літератури. — К., 2000.
8. *Туранли Ф. Г.* Османський документ про дипломатичну діяльність гетьмана Петра Дорошенка. — К., 2001. — С. 334–340.
9. *Marra Mundi: Збірник наукових праць на пошану Ярослава Дашкевича з нагоди його 70-річчя.* — Львів; К.; Нью-Йорк, 1996.
10. *Туранли Ф. Г.* Літописні твори М. Сенаї та Г. Султана як історичні джерела. — К., 2000.
11. *Східний Світ.* — К.: Ін-т сходознавства ім. Агатангела Кримського НАНУ.
12. *Туранли Ф.* Зовнішньополітична орієнтація уряду Українсько-козацької держави другої половини XVII ст. за даними турецьких джерел та історіографії / Наукові записки (Зб. праць молодих вчених та аспірантів). — Ін-т української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАНУ. — К.; Хмельницький, 2002. — С. 41–57.
13. *Луцан Л.* Господня молитва та Фатіха у зіставленні / Історія релігій в Україні (праці X міжнар. конференції). — Львів, 2000. — Ч. II. — С. 179–181.
14. *Історія релігії в Україні / За ред. А. М. Колодного і П. Л. Яроцького.* — К., 1999.
15. *Лубський В. І.* Релігієзнавство: Підручник. — К., 1977.
16. *Туранли Ф. Г.* Азербайджанська Республіка // Енциклопедія сучасної України. — К., 2001. — Т. 1. — С. 214–216.

17. Колодко С. А., Пасько А. В. Географія Китаю. — К., 2002.
18. Страны и народы. — М., 1979–1982.
19. Краткая географическая энциклопедия. — М.: Сов. энциклопедия. — Т. I, 1960. — Т. II, 1961. — Т. III, 1962. — Т. IV, 1964. — Т. V, 1966.
20. Азербайджан. Большая советская энциклопедия.
21. Исмаил М. История Азербайджана: краткий обзор с древнейших времен до 1920 г. — Баку, 1995.
22. Мирча Элиаде. Священные тексты народов мира / Пер. с англ. В. Федорина. — М., 1998. — 624 с.
23. Читанка з історії філософії у 6 кн. / За ред. Г. І. Волинки. — К., 1992. — Кн. I. Філософія Стародавнього світу. — 207 с.
24. Коран. Дослідження, переклад (фрагмент) і коментарі Валерія Рибалкіна. — К., 2002. — 272 с.
25. Бартольд В. В. Сочинения: В IX т. — М., 1963–1977.
26. Васильев Л. С. История религий Востока: Учеб. пособие. — М., 1988. — 414 с.
27. Гаврилюк В. С. Зарубіжна Азія. Фізико-географічна характеристика: Навч. посіб. — К., 1974. — 168 с.
28. Гвоздецкий Н. А. Хрестоматия по географии. Зарубежная Азия. — М.: Просвещение, 1974. — 384 с.
29. Гордлевский В. А. Избранные сочинения. Т. I–IV. — М., 1961–1968.
30. Губер А. А., Ким А. Н., Хейфец А. Н. Новая история стран зарубежного Востока.
31. Гумилев Л. Н. Древние тюрки. — М., 1993.
32. Аджи М. Европа, тюрки, Великая Степь. — М., 1998.
33. История Востока: Учеб. для ист. ф-тов ин-тов. — М., 1975. — 543 с.
34. Древний и Средневековый Восток: Сб. статей: В 2 ч. — М., 1988.
35. Ерасов Е. С. Культура, религия и цивилизация на Востоке. Очерки общей теории. — М., 1990. — 207 с.
36. Зарубежный Восток и современность. Основные проблемы и тенденции развития стран зарубежного Востока: В 3 т. — М., 1980–1981.
37. Ислам: Краткий справочник. — М., 1986.
38. Історія країн зарубіжного Сходу в середні віки: Підруч. для унів. — К., 1959. — 348 с.
39. История отечественного востоковедения до середины XIX в. — М., 1990 — 459 с.

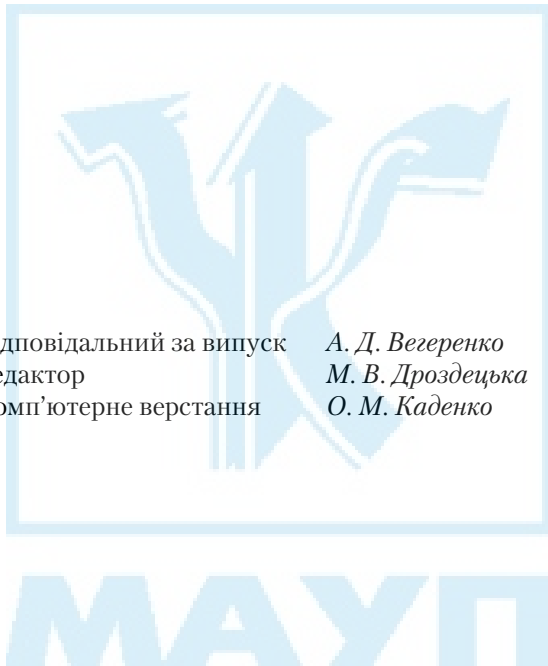
40. *История* стран зарубежной Азии в средние века: Учеб. пособие. — М., 1970. — 640 с.
41. *Крачковский И. Ю.* Сочинения: В 6 т. — М.; Л., 1955–1960.
42. *Пфеффер Пьер.* Азия: Пер. с англ. — М., 1982. — 317 с.
43. *Этнография:* Учебник. — М., 1982. — 320 с.
44. *Этническая* история народов Восточной и Юго-Восточной Азии в древности и в средние века. — М., 1981. — 302 с.
45. *Абаева Т. Г.* Очерки истории Балахшана. — Ташкент, 1964. — 164 с.
46. *Афганистан.* Вопросы истории, экономики и филологии: Сб. статей. — Ташкент, 1978. — 122 с.

Додаткова

47. *Афганистан:* экономика, политика, история. — М.: Наука, 1984. — 262 с.
48. *Иран* и Афганистан: Научные труды по истории Ирана и Афганистана. — Душанбе, 1981. — 71 с.
49. *Массон В. М., Ромодан В. А.* История Афганистана. С древнейших времен до начала XVI в.: В 2 т. — М., 1964. — 464 с.
50. *Рейнер И. М.* Развитие феодализма и образование государства у афганцев. — М., 1954. — 416 с.
51. *Иванов М. С.* Очерк истории Ирана. — М., 1962. — 468 с.
52. *Иран.* История и культура в средние века и новое время. — М., 1980. — 197 с.
53. *Колесников А. И.* Завоевание Ирана арабами: Иран при “праведных” халифах. — М., 1982. — 269 с.
54. *Калинина Т. М.* Сведения ранних ученых Арабского халифата. — М., 1988.
55. *Юрківський В. М.* Країни світу: Довідник. — К.: Либідь, 2001. — 368 с.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Самостійна робота за окремими модулями та темами дисципліни “Історія та культура арабських країн”	4
Список літератури	13

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *М. В. Дроздецька*
Комп'ютерне верстання *О. М. Каденко*

Зам. № ВКЦ-3328

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)

03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП